

Recenze rigorózní práce Petry Hipské

Obrazné a řečnické prostředky v barokních kázáních

B. H. J. Bílovského

Práci autorka logicky rozčlenila do tří základních oddílů. Uvádí ji obecněji zaměřenou kapitolou Baroko a české barokní kazatelství. Při své charakteristice tohoto období vychází ze současné známé odborné literatury. Připomínky však mám k dílčí podkapitole 1.2 Barokní čeština. V ní se vyskytují přílišná zjednodušení, především jde o zkratovité spojení autorů, kteří se zabývali barokní češtinou. Sice správně na 1. místo autorka klade B. Havránka, i když jeho postoj je ještě poměrně nenápadný. Připojení jako dalšího J. Běliče je bez bližšího objasnění velmi problematické. J. Bělič své stanovisko jasně formuloval v práci Sedm kapitol o češtině a rozhodně nový pohled nepřinesl, zůstal v podstatě u tradičního obrozeneckého pojetí. Proto také odmítl nový inspirativní názor F. Kopečného, otištěný v časopise Naše řeč z r. 1949 v článku Spisovný jazyk a jeho forma hovorová. Významný a objasňující je k tomu příspěvek A. Sticha Česká spisovnost a nespisovnost – kořeny a přítomnost (Naše postoje k češtině 17. a 18. století), a to ve sborníku Spisovná čeština a jazyková kultura 1993.

Další dílčí část se zabývá českým barokním kazatelstvím, tj. výstavbou a uměleckými prostředky, vznikem a rozvojem tzv. konceptualismu. Pro pojednání o obrazných a řečnických prostředcích v jednotlivých kázáních Hipská využila práci E. Lotka Kapitoly ze současné rétoriky. Převzala jeho rozdělení těchto prostředků i jejich názvy, pouze se nezmínila o tom, co znamená klimax a antiklimax, i když s nimi při rozbořích kázání bez bližšího vysvětlení pracovala.

Druhou kapitolu autorka věnovala osobnosti kazatele Bohumíra Hynka Josefa Bílovského. Uvedla jeho významná životopisná data se zdůrazněním, že kazatelské dílo tvoří těžiště jeho slovesné tvorby. Pro svou analýzu zvolila čtyři kázání ze sbírky Coelum vivum, a to kázání věnovaná Janu Křtiteli, svatým Janovi a Pavlovi, Petrovi a Pavlovi a svaté Anně. Uvedla i známé autory J. Vašicu a M. Kopeckého, kteří kladně hodnotili autorovo dílo. Do této kapitoly ještě zařadila stručnou charakteristiku filozofů, teologů a jiných významných osobností objevujících se jako odkazy ve sledovaných kázáních. Údaje o nich čerpala z elektronických zdrojů.

Vlastní těžiště posuzované práce tvoří její třetí analytická část. Pokud jde o metodologii, autorka nejdříve uvedla celkem čtyři výzkumné otázky, na které se snažila v závěru odpovědět. Správně zvolila způsob transkripce podle Josefa Vintra a popsala jej. Obecně ještě se zmínila o kompozici a výstavbě kázání. U každého ze čtyř kázání zvlášť následuje pojednání o tom, jak se v něm uplatňují obrazné a řečnické prostředky. Jednotlivé prostředky po předchozím vysvětlení probrala pečlivě a uvážlivě. Správně odlišila, kdy jde o skutečné

biblické aluze a v kterých případech jsou uvedena místa přímou součástí popisovaných událostí.

Poslední oddíl analytické práce jen velmi volně souvisí se zaměřením na obrazné a řečnické prostředky. Autorka jej věnovala lexikální stránce kázání. Vymezila v ní archaismy, slova dobová a nová, přejímky z latiny, němčiny i dalších cizích jazyků. Je otázka, jak máme rozumět označení archaismy. Jde o skutečně archaismy již baroku? Většinou jde patně o slova dobově příznaková, ať jsou původu již staročeského nebo z doby pozdější. Zajímavé by snad mohlo být, jak se v kázáních uplatňují slova zdobnělá, popřípadě různé expresivní výrazy.

Na konci práce je uveden výstižný Závěr, ve kterém autorka souborně odpovídá na stanovené výzkumné otázky. Práce náležitě obsahuje seznam použité literatury a dalších zdrojů. Cenné jsou v příloze přepisy pojednávaných kázání.

I když autorka pracovala zodpovědně a pečlivě, nevyhnula se drobnějším nedostatkům, zejména stylizačním. Navrhuji proto následující úpravy:

s. 14 – doplnit slovo *novým* ve větě: Kazatelství nebylo *novým* charakteristickým rysem tohoto období (Uplatňovalo se i dříve.);

s. 31 – místo *Z důvodu obsahu* tohoto díla *Vzhledem k obsahu...*;

s. 117 – místo *jsme objevili lépe jsme zjistili* nebo *našli* ;

s. 118 – změnit prohozené *předměty* a *prohození* předmětu a přísudku na *postavení předmětu* a *postavení předmětu a přísudku*;

s. 119 – Autorka s politováním uvádí, že v některém kázání chybí antifráze, klimax, antiklimax apod. To však není na závadu, autor si může vybírat z velkého souboru ty prostředky, které považuje z hlediska tématu za funkční a nejvýhodnější. Vypustit to *bohužel*.

Do odborné literatury je třeba zařadit: Bělič, J. Sedm kapitol o češtině...; Kopečný, F. Spisovný jazyk a jeho forma hovorová...; Stich, A. Česká spisovnost a nespisovnost – kořeny a přítomnost...

Celkově konstatuji, že posuzovaná práce je přínosem do bádání o barokním kazatelství, po drobných úpravách vhodná i pro tisk. Odpovídá požadavkům na práce tohoto druhu, a proto ji navrhuji k obhajobě.

Praha 17. dubna 2020

Doc. PhDr. Naděžda Kvítková, CSc.